

CLASSROOM MANAGEMENT MODELS IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

Selim CİDAL ✉

Mehmet Akif Ersoy Junior High School, Bayat, Çorum, Turkey.

 0009-0007-2158-5350

Abstract: *In this study, qualitative research method was used and a literature review was conducted and the documents obtained were examined. Classroom management models (reactive, preventive, developmental and holistic) that can be used in the field of physical education and sports were selected. There was attempted to create a conceptual framework about the place of classroom management models in physical education and sports lessons. Physical education and sport lesson is an important lesson to develop students' motor skills, promote a healthy lifestyle and strengthen their social skills. The use of effective classroom management models in Physical education and sport can improve students' learning experiences while increasing their participation. This study is important in terms of discussing the classroom management course that physical education and sports teachers take in their undergraduate education in the context of classroom management models, which is a special field. In conclusion, although there are differences between classroom management models, it is concluded that more than one model can be used together in physical education and sports lessons. Physical education and sport teachers can use reactive, preventive, developmental and holistic classroom management models individually or in combination by designing them appropriately. In addition, classroom management models can be used to effectively manage students' behavior and positively influence the learning environment. The conducted and prospective studies will help physical education and sport teachers and candidates to select and use classroom management, classroom management strategies and models..*

Keywords: *Reactive Model, Preventive Model, Developmental Model, Holistic Model*

Citation : Cidal, S. (2023). Classroom Management Models in Physical Education and Sports. *International Journal of Physical Education Sport and Technologies*, 4(1), 32-46.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPORDA SINIF YÖNETİMİ MODELLERİ

Özet: Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve literatür taraması yapılmış, ulaşılan belgeler incelenmiştir. Beden eğitimi ve spor alanında kullanılabilecek olan sınıf yönetimi modelleri (tepkisel, önlemsel, gelişimsel ve bütünsel) seçilmiştir. Sınıf yönetim modellerinin, beden eğitimi ve spor derslerindeki yeri ile ilgili bir kavramsal çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Beden eğitimi ve spor dersi, öğrencilerin motor becerilerini geliştirmek, sağlıklı bir yaşam tarzını teşvik etmek ve sosyal becerilerini güçlendirmek için önemli bir derstir. Beden eğitimi ve spor derslerinde kullanılan etkili sınıf yönetimi modelleri ve stratejileri, öğrencilerin gelişimlerini destekleyebilir, öğrenme deneyimlerini iyileştirebilir ve derse katılımı artırabilir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin lisans eğitimlerinde aldıkları sınıf yönetimi dersini, özel bir alan olan sınıf yönetimi modelleri bağlamında ele alarak tartışmaya açmak bakımından bu çalışma önemlidir. Sonuç olarak, sınıf yönetimi modelleri arasında farklılıklar olmakla birlikte, beden eğitimi ve spor derslerinde birden fazla modelin beraber kullanılabileceği değerlendirilmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri, tepkisel, önlemsel, gelişimsel ve bütünsel sınıf yönetimi modellerini uygun şekilde tasarlayarak tek tek ya da kombine olarak kullanabilirler. Alanda yapılan ve yapılacak olan yeni çalışmalar, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin ve adaylarının sınıf yönetimi, sınıf yönetimi stratejileri ve modellerini seçmelerine ve kullanmalarına yardımcı olabilir.

Anahtar kelimeler: Tepkisel Model, Önlemsel Model, Gelişimsel Model, Bütünsel Model

Günümüzde eğitim kurumları öğrencilerin potansiyelleri, bireysel ilgileri ve yetenekleri ortaya çıkarabilmeleri ve öğrencilerin mümkün olabildiğince geliştirmeleri temelinde hareket ederler ancak bunu gerçekleştirebildiklerini söylemek güçtür. Bunun gerçekleşebilmesi fırsat eşitliği ile ilgili olmakla birlikte eğitimden her öğrenci eşit bir şekilde faydalanamaz. Bunun birçok nedeni olabilir. Bireysel farklılıklardan sosyo-ekonomik durum ve ülkenin eğitim ile ilgili mevcut politikaları ve yasal düzenlemeleri bu durumun pozitif veya negatif yönde oluşmasına zemin hazırlayabilir. Toplumsal bir kurum olan eğitim, programlı bir şekilde öğrencilere beceriler kazandırmaya çalışır. Bu beceriler en genel bakış açısıyla bilişsel, devinışsel, duyuşsal moral ve etik gelişime yöneliktir. Kazandırılması hedeflenen beceriler çeşitlilik gösterebilir, bunlardan biriside değerler eğitimidir, 2018 yılında güncellenen öğretim programlarında değerler eğitimine de yer verilmiştir (MEB, 2018a, 2018b). Bu açıdan bakıldığında eğitim sisteminin

temel aktörleri olan öğretmenlerin genel olarak, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin de özel olarak önemli rolleri olduğu söylenebilir. Saban'a göre eğitimin amacı, çocuklardaki farklı ilgileri, ihtiyaçları ve yetenekleri ortaya çıkarmak ve onları sınıftaki öğrenme-öğretme sürecinin temelleri olarak kullanmaktır (Çelen vd., 2010). Beden eğitimi ve spor dersleri de eğitimin amaçlarına hizmet etme amacıyla eğitim programı içerisinde yer alan derslerden birisidir. Bu bakımından öğrencilerin kendilerini geliştirme ve gerçekleştirme imkanını çokça buldukları ders beden eğitimi ve spor dersidir. Öğretmenlerin ve özellikle beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin ders ve sınıftaki tutum ve davranışları öğrencilere kendilerini geliştirme ve gerçekleştirme imkanı verebilmesi açısından önemlidir. Öğretmen merkezli öğretim yaklaşımlarının dışına çıkıldığı oranda bir etki yaratılabilir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri lisans eğitimleri sürecinde aldıkları sınıf yönetimi derslerini öğretmenlik mesleğine atıldıklarında ne kadar uygulaya-

bilmektedirler? Bu soruya özel bir araştırma yaparak cevap verilebilir ancak beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin bu soruya verdikleri cevapların betimsel analizlerinden daha önemli olan bir konu vardır, o da öğrenilenlerin ne kadarının uygulanabildiğidir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri derslerinde uygun bir sınıf yönetimi modeli ortaya koyabilirlerse beklenen hedeflere ulaşabilirler, bu konu üzerine odaklanmak ve tartışmak oldukça önemlidir.

Yazılı metinler ve kuramsal bilgiler sınıf yönetimi ve modellerinin eğitimdeki yerinin oldukça önemli olduğunu göstermektedir (Akar vd., 2010; Aksoy, 2001; Başar, 2005; Demirtaş & Kahveci, 2010; Ercoşkun & Ada, 2014; Gülünay Sivri, 2012; Sarıtaş, 2003; Ünal & Ada, 2003; C. Yıldırım, 2012; Yüksel, 2013). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleklerini icra ederlerken lisans eğitimlerinde aldıkları sınıf yönetimi dersinin önemini özel bir alan olan sınıf yönetimi modelleri bağlamında ele alarak kuramsal bir temel ve bir bakış açısı oluşturmak amacıyla tartışmaya açılması gerektiği düşünülmektedir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenleri, günümüzdeki değişen öğretmen rolleri (beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin rolleri) bakımından yani tek bilgi kaynağının kendileri olmadığı gerçeğinden hareketle kendilerine çağa uygun yeni roller üstlenmeleri ve bu rolleri gerçekleştirmeleri gerekmektedir.

Bilmek ve bilmekle ilgili zihinsel süreçlerin işe koşulduğu yaşam biçimleri elbette önemsiz değildir ne var ki pratikten yoksun olduğunda bilgi anlamsızlaşmaktadır. İkisinin de bir birini desteklediği, uyumlu ve ilişkili olduğu bir günlük yaşam kültürünün oluşturulmasında özellikle beden eğitimi ve spor dersi ideal olan biçimde yürütüldüğünde etkili olabilir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenin öğrencilerin gelişimlerinde ve başarılarında önemli yeri vardır, sınıflarını etkili bir şekilde yönettiklerinde öğrencilerin başarıları ve gelişimlerdeki etki daha da fazla olacaktır. Bu amaçla, sınıf yönetim modellerinin,

beden eğitimi ve spor derslerindeki yeri ile ilgili bir kavramsal çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

Önce tanımlayıcı bilgiler derlenmiş alanda çalışanların dile getirdikleri ortak noktalar belirlenmiştir. Daha sonra ise sınıf yönetimi ile ilgili çalışma örneklerine yer verilmiştir.

Sınıf Yönetim Modelleri

Tepkisel Model

Ödül ve ceza kullanarak istenmeyen öğrenci davranışlarını, ortadan kaldırmaya çalışan sınıf yönetimi modellerinden birisidir. Öğretmenin, istenmeyen öğrenci davranışlarına tepki olarak ortaya koyduğu karşı davranıştır (Başar, 2005; Sarıtaş, 2003; Şentürk, 2006; Ünal & Ada, 2003; Yegin, 2007; C. Yıldırım, 2012).

Bu modelde öğretmen, grupla ilgilenmez, bireye yönelir. Klasik sınıf yönetimi uygulamalarını içeren bu model, öğrenci ile iletişimde arzu edilmeyen sonuçlar doğurduğundan eleştirilmektedir. Derslerde sınıf ortamını tepkisel model ile uygun hale getirmeyi düşünen her öğretmenin bilmesi gereken en önemli şey, her tepkinin bir karşı tepkisi olacağıdır ve bunu akıllarından çıkarmamalıdır.

Tepkisel modeli çok sık kullanan öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri düşüktür (Başar, 2005). Bu modelle öğretmenler aslında sınıf içinde oluşan istenmeyen davranışların değiştirilmesini amaçlarlar ancak ortaya çıkan durum bu amacı gerçekleştirilememeye bile neden olabilir.

Öğretmenin olayların nedenlerinden çok sonuçları üzerinde durması ve tepkilerini ağırlıklı olarak bireye yöneltmesi, istenmeyen davranışlara karşı daha çok cezalandırma yöntemine başvurması, kuralları amaç haline getirmesi ve tartışmasız uygulamaya çalışması tepkisel modele uygun olarak gösterilen sınıf yönetimi davranışlarıdır (Şentürk, 2006). Derste söz istemeden konuşan öğrenciye ders boyunca söz vermeyen öğretmenin sınıf yönetimi konusunda eksiklerinin olduğu değerlendirilebilir (Ağaoğlu, 2007).

Önlemsel Model

Sorun olabilecek her türlü durumu önceden kestirebilme düşüncesine dayanan bir bakış açısıyla sınıf düzeni oluşturma esasına dayanır. Bu modelde, istenmeyen davranış ve durumları önlemek için kurallar konulur (Başar, 2005; Sarıtaş, 2003; Şentürk, 2006; Ünal & Ada, 2003; Yegin, 2007; C. Yıldırım, 2012). Sınıfta karşılaşılabilecek sorunlara karşı önceden planlı önlemler alma modeli şeklinde de açıklanabilir. Örneğin; dersin başında konu ile ilgili küçük bir öykü ile derse başlamak öğrencilerin dikkatini anlatılacak konuya çekebilme ve istenilen sınıf ortamını yaratmaya yardımcı olabilir (Ağaoğlu, 2007). Önlem alma işi abartılı olmamalı ve öğrenciyi sıkıkmamalıdır. Öngörülme durumlarında bu model etkisiz kalabilmektedir. Aşırı önlem alma çabaları, önlemlerin içinde boğulmaya da neden olabilir. Bu modelde öğretmen olayların sonuçlarından çok nedenleri üzerinde durarak ve tepkilerini ağırlıklı olarak bireye değil olaya yönelterek sınıfını yönetir.

İstenmeyen davranışlara karşı daha çok sevgi ve saygı yaptırımlarını kullanır. Bu model önceden planlanarak kullanıldığında, sınıfta istenmeyen durumların (davranışların) ortaya çıkması önlenir (Şentürk, 2006). Bireyden çok gruba yönelik etkinliklere dayalı olan bu modelde, öğretmenin aşırı önlem alması durumunda, öğrencilerin eğitim ortamından sıkılmaları ya da okul dışı yaşamda karşılaşılabilecekleri sorunlar hakkında bilgisiz kalmalarına neden olabilir. Öğrencilerin derste birbirleriyle konuşmalarını önlemek amacıyla birbirlerini görebilmelerini engelleyecek şekilde oturmaları, öğretmenin aşırı derecede önlem almasına bir örnektir (Ağaoğlu, 2007). Bu modelde sınıf etkinlikleri “kültürel sosyalleşme süreci” olarak ele alır. Sınıf ortamında istenmeyen davranışın oluşmasını önleyen bir sosyal sistem oluşturulur (Ünal & Ada, 2003).

Gelişimsel Model

Bu model, sınıf yönetimi sürecinde öğrencilerin gelişimsel özelliklerinin dikkate alındığı ve ana unsur olarak görüldüğü sınıf yönetimi modelidir (Başar, 2005; Sarıtaş, 2003; Şentürk, 2006; Ünal & Ada,

2003; Yegin, 2007; C. Yıldırım, 2012). Bu model dört aşamadan oluşur. Birinci aşama öğretmenin yönlendirilmesi ve en çok ihtiyaç duyulan, nerede, nasıl davranılacağına, öğrenciler tarafından sorumlulukların öğrenildiği, yaklaşık olarak 10 yaşına kadar olan süreyi kapsar. İkinci aşama; 10-12 yaş arasını içerir. Bu dönemde öğrenciler olgunlaşma yoluna girmektedir, bu nedenle sınıf yönetimine verilen ağırlık azalır. Üçüncü aşama; 12-15 yaş arası dönemdir. Bu gelişim düzeyinde öğrencilerin takdir edilme, beğenilme istekleri ön plana çıkar. Zaman zaman davranışlarıyla öğretmeni zor durumda bırakabilir. Dördüncü aşama ise lise yıllarını kapsar. Bu dönemde arkadaşların etkileri giderek artarken, anne - babaların, öğretmenlerin etkileri azalır. Bu dönemler öğretmenler için sorunlu geçer (Ünal & Ada, 2003; Yegin, 2007). Öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişim evrelerine uygun olarak sınıf içi etkinliklerin tasarlanması gerekir. Öğrencilerin gelişim özelliklerinin dikkate alınması ve öğrencilerden gelişim düzeylerine uygun davranışlar beklenmesi başarıyı artırır. Dersleri öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine uygun olarak planlama ve uygulama, sınıftaki kuralları belirlerken ve öğrencilere sorumluluklar verilirken onların gelişim özelliklerini ön planda tutma, öğrencilerden gelişim seviyelerine uygun davranışlar isteme ve bekleme, çeşitli etkinliklerde öğrencilerin bireysel gelişim özelliklerini de dikkate alma bu modele uygun öğretmen davranışlarıdır (Şentürk, 2006). Örneğin; ilköğretimin ilk yıllarında öğrencilere yaptırılacak etkinliklerde ve sınıf içi kurallarda öğrencilerin somut işlem basamağında olduklarının göz önünde bulundurulması, gelişimsel yaklaşıma uyulması anlamına gelebilir (Ağaoğlu, 2007).

Bütünsel Model

Önlemsel modelle ilişkili olan bu model, gerekli olduğu zamanlarda öğretmenin diğer modellere uygun davranışları kullanabileceği düşüncesine dayanır. Sınıf veya ders ortamında tercihen istenmeyen davranış ve durumları önlemek üzere bu durumun ortaya çıkmasına neden olan faktörlerin ortadan kaldırılmasıdır. Daha da önemlisi bu modelde öğrencilerin gelişimsel özellikleri dikkate

alınır (Başar, 2005; Sarıtaş, 2003; Şentürk, 2006; Ünal & Ada, 2003; C. Yıldırım, 2012). Bir çeşit karma sınıf yönetim modelidir (Yüksel, 2013). Öğretmen aslında bu modelde sorun veya sorunları durumsal bakış açısıyla ele alır ve durumun ortadan kalkması veya değişmesi ile sorunların da ortadan kalkacağına farkındadır. Sınıfın ve ders yapılan yerin çevresiyle birlikte ele alınması gerekmektedir. Burada beklenen, öğretmenin tepkisel modele dayalı davranışları en düşük düzeylerde, önlemsel ve gelişimsel modele dayalı davranışları ise en yüksek düzeylerde göstermesidir (Martin, 2000'den akt. Şentürk, 2006). Bu modelde ayrıca, sınıfın çevresinin sınıf içine etkisi de göz önünde bulundurularak öğrencilerin okul, aile ve arkadaş çevresi dikkate alınır (Ağaoğlu, 2007).

Açık bir sistem olarak eğitim sistemi toplumsal beklenti ve ihtiyaçlara uygun bireyler geliştirmeye çalışır bunları da açık ve gizli işlevleri ile yerine getirir. Bu işlevlerden çok belirgin olanı kültürel mirası biriktirmek ve aktarmaktır. Öğretmenler bu bakımdan kültürün yeniden üretilmesini toplumun küçük bir modeli olan sınıflarda ve dersliklerde sağlarlar. Söz alarak konuşmadan, sıradaki oturuş biçimlerine kadar birçok tutum ve davranış kapsamaktadır. Öğrencilerin davranışları bireysel farklılıklara bağlı olarak çok çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilir, bir modelin uygulanması ile sonuç alınamayan olumsuz davranış diğer bir model kullanarak değiştirilebilir, sonuç alınabilir.

Özellikle küçük yaş gruplarında öğretmenin öğrenci davranışlarını yönetmede oldukça etkili olduğu söylenebilir, bu bakımdan okulun ilk yıllarında öğretmenlerle karşılaşan öğrencilerin ilerleyen yaşlarında nasıl bir birey olacağı, bu ilk etkileşimlere bağlı olacağı akıldan çıkarılmamalıdır. Öğrencilerin öğretmenleri ile karşılaştıkları ilk anlar bir yarı yılın ve yılın tamamının nasıl geçirileceğinin ip uçlarını vermektedir. Öğretmenlik uygulaması sürecince öğretmen adaylarının okul ortamını benimsemeleri, öğretmen rolünün gerektirdiği davranışları ortaya koymalarının istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engelleyebileceği de akıldan çıkarılmamalıdır. İyi yetişmiş bir öğretmen adayı sınıf ve dersin yönetiminde öğrencilerin davranışlarını analiz

edebilir, farklı öğrenci yaklaşımlarına göre sınıf yönetim modelini belirleyebilir.

Beden eğitimi ve spor derslerinde öğretmen tarafından seçilen ve uygulanan sınıf yönetim modeli klasik sınıf ortamından çok farklı özellikleri olması nedeniyle daha da kritik bir öneme sahiptir. Tek başına mükemmel bir sınıf yönetim modelinden söz etmek mümkün değildir. Aktif ve hareket temelli bir ders ortamında ister istemez kimi zaman tepkisel, kimi zaman önlemsel kimi zaman gelişimsel kimi zamanda bunların bir sentezi olan bütünsel modelle sınıfların ve derslerin yönetilebileceği bilinmelidir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri genel anlamda sınıf yönetimi konusunda (diğer yeterlikler yanında) iyi yetişmiş olmalı, lisans eğitimi boyunca çeşitli simülasyonlar ile öğretmenlik uygulamalarına hazırlanmalı ve öğretmenlik uygulamalarında da bu modelleri denemeleri gerekmektedir.

Model seçimi öğrenci davranışlarına göre karar verilecek bir durummuş gibi algılanmamalıdır. Öğretmenin kişisel özellikleri ve aldığı eğitim, iş ahlakı ve etik konulara bakış açısı da sınıf yönetimi modelinin seçiminde ve kullanılmasında dominant olanı seçmede belirleyici olabilir. Bir diğer önemli konu ise öğretmenin, beden eğitimi ve spor öğretmenin öğrenme-öğretme sürecinde seçmiş olduğu öğretim yöntemi veya yöntemleridir. Beden eğitimi ve spor öğretmeni tarafından seçilen öğretim yönteminin de dersin ve sınıfın iklimini etkileyebileceği göz önünde tutulmalıdır.

Beden eğitimi ve spor derslerinde kullanılan ve genel kabul görmüş öğretim yöntemlerinin temelleri Mosston tarafından 1960'larda atılmıştır. Mosston ve Ashworth tarafından güncellenerek 2010 yılında elektronik baskısı yapılmıştır. "Beden Eğitimi Öğretimi" ders kitabının ilk baskısı 1966'da yayınlanmış ve Spektrum teorisinin ana hatları açıklanmıştır (*Read about Spectrum's History*, 2023). Bu kitapta, beden eğitimi ve spor derslerinde kullanılan özel öğretim yöntemleri yer almaktadır ve bu yöntemler ülkemizde de beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştiren lisans programlarında ders sorumluları tarafında tercih edilmektedir (*Hacettepe*

Üniversitesi AKTS Bilgi Paketi, 2023; Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi AKTS Bilgi Paketi, 2023; Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilgi Sistemi, 2023). Öğretim programları içerisinde yer alan derslerde referans olarak kullanılmaktadır.

Beden eğitimi ve spor derslerinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kullanacağı sınıf yönetim modeli seçimi ve uygulanmasının dersin hedefleri açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Yöntem

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve belge inceleme gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (A. Yıldırım & Şimşek, 2016). Literatür taraması yapılmıştır. Beden eğitimi ve spor derslerinde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kullanabileceği sınıf yönetim modelleri ile ilgili çalışmalar Dergipark, Google Akademik ve YÖK Tez veri tabanlarında “Tepkisel Model” Tepkisel Yaklaşım” “Önlemsel Model”, Önlemsel Yaklaşım”, “Gelişimsel Model”, “Gelişimsel Yaklaşım “Bütünsel Model” “Bütünsel Yaklaşım” kelimeleri taranmıştır. Yapılan taramalar sonucunda ulaşılan makalelerden ve tezlerden çalışmanın konusunu tartışmaya katkı sağlayacak olanlar seçilmiş ve literatür oluşturulmuştur. Sınıf yönetiminin özel konu alanı olan sınıf yönetimi modeli ile ilgili çalışmalar (belgeler) incelenmiştir.

Beden eğitimi ve spor dersleri örgün eğitim içerisinde özel yetenek gerektiren bir alan olması nedeniyle (müzik, resim gibi dersler hariç olmak üzere) diğer derslerden birçok bakımdan farklıdır, derslik, hareket alanı ve içeriği ile yaşam becerileri kazandırmada kritik öneme sahiptir. Sözü edilen bu özellikler ve daha birçok özelliği beden eğitimi ve spor dersini özel kılmaktadır. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri de diğer öğretmenler gibi sınıflarını yönetmek zorundadırlar. Diğer branşlarda kullanılan sınıf yönetim modellerinin, beden eğitimi ve spor dersinde de kullanılıp kullanılmayacağı kuramsal temellere ve literatüre dayanarak açıklanabilir mi? Sorusu bu

çalışmanın temel problem durumu olarak belirlenmiştir.

Literatür

Sınıf Yönetimi ve İlgili Çalışmalar

Akar vd. (2010) öğretmenlerin sınıf yönetimleri yaklaşımları ve deneyimleri ile ilgili olarak yaptığı çalışmada beş temel boyut olduğunu ve bunlarında sırasıyla; (1) Dersin Akışını Bozan Davranışlar, (2) Sınıftaki İlk Günler ve Motivasyon (3) Fiziksel Ortam, (4) Kurallar ve Alışlagelmiş Sınıf-içi Uygulamalar ve (5) Veli-Öğretmen-Okul İlişkisi olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin sınıf yönetimleri ile ilgili davranışlarının tek bir boyutla açıklanamayacağı açıkça görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında öğretmen çevresinden ve öğrencilerinden doğal olarak etkilenmektedir ve etkilenmektedir. Sınıf yönetimi modeli seçimi de ister istemez yukarıda belirtilen boyutlardan da etkilenebilir.

Aksoy (2001) sınıf yönetimi ve disiplin modellerinin dayandığı temel yaklaşımlarıyla ilgili yaptığı çalışmada öğretmenleri müdahaleci, müdahaleci olmayan ve etkileşimsel sınıf yönetimi yaklaşımı olarak incelemiş ve bu yaklaşımların dayandığı felsefi ve psikolojik temeller, öğrenci davranışlarını kontrol etme, sınıf içi kurallar oluşturma, öğretmen ve öğrencinin sorumlulukları ve hakları müdahale bakımından incelenmiştir.

Öğrenci merkezli yani müdahaleci olmayan yaklaşımda felsefi ve psikolojik temel esastır. Bu yaklaşımda birey pasif bir alıcı olmamakla birlikte soran sorgulayandır. Bu yaklaşımda birey kendi potansiyelini ortaya çıkarmaktadır. Öğretmen bu yaklaşımda danışman niteliğindedir. Yine bu yaklaşımda öğretmen ve öğrenci arasında güven ve saygıya dayalı bir ilişki vardır. Öğrenci kendi gelişim düzeyine göre etkinlikler tercih eder ve öğretmen öğrenciye yön verir.

Müdahaleci olan yaklaşım ise geleneksel-davranışçı felsefi ve psikolojik temele dayanmaktadır. Bu yaklaşımda bireyin gözlenebilen ve ölçülebilen davranışları ile çevrenin bireyin davranışları üzerindeki etkisine ön plana çıkmaktadır.

Bu yaklaşımda davranışlar öğretilip değiştirilebilir. Öğrenme gözlenip ölçülebilen şartlar altında gerçekleşirse kontrol edilebilir. Davranışlar pekiştirilme ve ceza durumuna göre öğretilir ve değiştirilebilir. Bireyin davranışları ortamdaki uyarıcılara göre değişiklik gösterebilir. Öğretmen ödül, ceza ve pekiştirici kullanarak öğrenme durumu kontrol eder. Öğretmenin bu davranışları kontrol edebilmesi için kontrol mekanizmasını düzenlemek ve etkili bir şekilde uygulamak zorundadır.

Etkileşimsel sınıf yönetimi yaklaşımı ise hem hümanist hem de geleneksel (davranışçı) felsefi temellere dayanır. Bu yaklaşımda bireyin hem çevresel hem de içsel duygu ve düşünceleri birlikte ele alınır. Demokratik unsurlar kolayca uygulanabilir. Bu yaklaşımda öğretmen ve öğrenci sorumlulukları eşit derecededir. Bu yaklaşımda öncelikle öğrenciler kendi davranışlarını kontrol altında tutarken öğretmenler de öğrencilerin tercih yapmalarına yardımcı olurlar. Tercihlerin iyi olması iyi davranışa kötü olması ise kötü davranışa sebebiyet verir. Öğrencilerle yakinen ilgilenen öğretmenler kötü davranışlar için sorumluluk kabul etmezler. Sınıf içi kurallar öğrenci ve öğretmenle birlikte belirlenirken kurallara uymak zorunludur. Kurallarla ilgili bir problem olduğunda bunu çözmenin en etkili yolu sınıf içi toplantılar yaparak durumu değerlendirmek olabilir. Sonuç olarak öğretmenin, öğrencinin, okulun bulunduğu ortam, sınıftaki öğrenci sayısı, ekonomik ve sosyokültürel durum gibi birçok faktör, yaklaşım ve stratejilerin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Atıcı (2001) yüksek düşük yetkinlik düzeylerine sahip öğretmenlerin sınıf yönetim stratejileri ile ilgili yaptığı çalışmada istenmeyen davranışlarla başa çıkmada beklenti düzeyi yüksek olan öğretmenlerin olumlu ve uzun süreli baş etme yöntemlerini kullanırken, düşük beklentiye sahip olan öğretmenlerin ise olumsuz baş etme yöntemlerini kullandıkları görülmektedir. Öğretim ortamını etkili kılabilmek için öğretim yöntemini sınıfın fiziki durumunu, istenmeyen davranış yönetimini, öğretmen gözlemleyerek değerlendirmelidir. Yüksek yetkinliğe sahip olan öğretmenler öğrencilerin

başarılı davranışlarını takdir ederken, düşük yetkinliğe sahip olan öğretmenler yanlış davranışlarda öğrenciye doğruyu buldurmak için ısrarcı değillerdir. Öğrencin başarılı olması öğretmenin sınıf yönetimi konusundaki tercihinin bağlıdır.

Babaoğlu ve Korkut (2010) sınıf öğretmenlerinin öz yeterlik inançları ile sınıf yönetimi beceri algıları arasındaki ilişki ile ilgili yaptığı çalışmada öz yeterlik inancı yüksek olan öğretmenlerin sınıf yönetim becerileri de olumludur. Öz yeterlik inancı yük olmayan öğretmenler alanında ne kadar iyi olursa olsunlar derslerinde öğrencilerin başarı düzeyleri düşüktür. Öğretmenin öz yeterlik inancı sınıf atmosferine ve öğrenciye de yansımaktadır. Öğretmenin öğrenci için rol model olduğu unutulmamalıdır. Öğrenme ortamının sağlıklı bir şekilde sağlanabilmesi için öz yeterlik inancının yanı sıra sınıf yönetim stratejisinin ve istenmeyen davranışlarında iyi analiz edilmesi gerekir. Sınıfın fiziki ortamının iyi düzenlenmesi, zamanın ve kaynakların iyi kullanılması gerekmektedir. Bütün bunlara bakıldığında öz yeterlik algısı ile sınıf yönetim beceresi arasındaki ilişkinin olumlu ve anlamlı bir düzeyde olduğu söylenebilir.

Demirtaş ve Kahveci (2010) öğrenci algılarına göre 4. ve 5. Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterlikleri ile ilgili yaptığı çalışmada 4. ve 5. Sınıf düzeyindeki öğrencilerin kendi sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterliliklerine yönelik algıları yüksek düzeydedir. Öğretmenin sınıf kurallarını kısa ve anlaşılır olarak anlatması, öğrenciyi her yönüyle tanınması, öğrencilerin görüş ve önerilerine önem vermesi, yaparak ve yaşayarak öğrenme ilkesine önem vermesi öğrenciler tarafından büyük önem arz etmektedir. Öğretmenin öğrenci tarafından rol-model olarak alınması yoluyla, hayatı boyunca öğrenciye eşlik edebilir. Bu durumda öğretmenin tutumu öğrenciler için büyük öneme sahiptir.

Ekici (2004) İlköğretim I. Kademe öğretmenlerinin sınıf yönetimi profillerinin değerlendirilmesi ile ilgili yaptığı çalışmada çeşitli kaynaklara atıfla öğretmenlerin davranışlarının öğrenciler için çok

önemli olduğunu ve onların tüm eğitim hayatlarını etkileyeceğini belirtilmektedir. Öğretmenin sınıf içindeki olumlu ve olumsuz davranışları öğrenciler üzerinde oldukça etkilidir. Öğretmenlerin sınıf içerisinde göstermiş olduğu davranışlarını kategorize ederek dört farklı profilde (otoriter, takdir edilen, başıboş ve aldırılmaz) ele almıştır. Otoriter profilde sınıfın fiziki durumu nizamidir. Öğrencilere çok fazla izin verilmez. Disiplini sağlamak için eleştiriye açık olmayan uyumlu öğrenciler tercih edilir. Ödül nadiren kullanılır. Ders dışı aktiviteler düzenlemek için fazla mücadele edilmez. Karar verici öğretmendir. Takdir edilen sınıf yönetimi profilinde öğretmen genellikle öğrenciyi kendiliğinden cesaretlendirir. Olumsuz bir ortamda öğrenciyi kibarca uyarır. Kuralların nedenleri açıklanır. Sınıf ortamı iletişim ve eleştiriye açıktır. Öğrenciye karşı anlayışlı ve samimi davranır. Ders dışı etkinlik ve faaliyetlere yönlendirme yoğundur. Öğretmen danışman konumundadır. Başıboş sınıf yönetimi profilinde öğrenciler rahat ve serbesttir. Fazla yönlendirme yapılmaz. Disiplinli değildir. Dersin bölünmesine aldırış etmez. Öğrencilerle iletişimi ders dışında dahi devam eder. Bu profiledeki öğretmenler öğrenciler tarafından sevilir. Öğrenciler istediklerinde herşeyi elde edebileceklerini düşünürler. Sınıfın kontrolü yerine başka şeylerle ilgilenirler, sınıf içi kararlarda akademik değil öğrencilerin duygularına göre karar verirler. Aldırılmaz sınıf yönetimi profilinde öğretmen sınıf içindeki davranışlara fazla kulak asmaz. Öğrencileri disipline etmeye çalışmaz. Öğrencilere karşı samimi davranışlar göstermez, ilgisizdir. Ödevler ve hazırlıkların değersiz olduklarına inanırlar. Özetle, öğretmenin öğrenciler için birer model olduğu unutulmamalıdır. Öğretmen öğrenciyi biçimlendirecek olumlu davranışlar sergilemelidir. Öğretmen eğitimine önem verilmelidir.

Ercoskun ve Ada (2014) Etkili sınıf yönetimi oluşturmada sınıf öğretmenlerinin yeni rollerinin nicel açıdan incelenmesi ile ilgili yaptığı çalışmada sınıf yönetimi dersi alan öğretmenlerin diğerlerine oranla daha etkili olduğu gözlemlenmiştir. Başarılı bir sınıf yönetimi sergilemek isteyen öğretmen

öncelikle öğrenmenin önemini bilmelidir. Öğrencinin sevgi ve saygısını kazanmalıdır. Tutarlı, güvenilir ve öğrencilerin öğrenmelerinde sorumluluk almalıdır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sınıf yönetimleri ile ilgili olarak, öğretmenin seçmiş olduğu sınıf yönetimi yaklaşımı, sınıf yönetimi modeli gibi etkenlerin sınıf yönetiminde önemli rolü vardır (Tan & Arefi, 2021). olduğu belirtilmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri, eşit ve adil olmalıdır, öğrencilerin zihin ve duygu dünyasındaki duruma göre tutum belirlemeleri gerekir. Beden eğitimi ve spor öğretmeni, öğretmeyle sorumlu aynı zamanda sınıf içerisinde bir yöneticidir. Öğrencileri güçlü bir motivasyonda tutmalı, yetenekleri doğrultusunda yönlendirmeler yapmalıdır. Etkili bir sınıf yönetimi için öğretmenin akademik yeterliliği, kişilik özellikleri, iletişim ve organizasyon becerileri gelişmiş olmalıdır.

Tartışma

Bu bölümde literatür bilgilerine dayalı olarak beden eğitimi ve spor derslerinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sınıf yönetimlerinin başarılı ve etkili olabilmesi için gerekli olan kavramsal çerçeve dört model (Tepkisel Model, Önlemsel Model, Gelişimsel Model, Bütünsel Model) için ayrı ayrı ele alınmıştır.

Tepkisel Model ve Beden Eğitimi ve Spor

Tepkisel model gruptan çok bireye yönelik, istenmeyen öğrenci davranışlarının değiştirilmesini amaçlar. Ödül ve ceza yöntemi kullanılarak tartışmasız kuralların amaç haline getirildiği modeldir (Başar, 2005; Gülünay Sivri, 2012; Sarıtaş, 2003; Şentürk, 2006; Ünal & Ada, 2003; Yegin, 2007; C. Yıldırım, 2012).

Bu modelin “İstenmeyen durum ve davranışların değiştirilmesi” ile ilgili aslında ilkel davranış şekilleri olarak da değerlendirilen, davranışın ortaya çıkmasının nedenleri üzerinde bir değerlendirmenin olmadığı, doğrudan engelleme isteğine yöneliktir, daha çok “Ödül ve ceza” araçları ile beslenerek bir kontrol sağalamaya ve istenen davranışa yöneltme beklentisi bulunmaktadır. Artık ne doğrudan ödülün ne de cezanın etkili olduğu bir çağdayız, gelişmemiş

ve gelişmekte olan toplumlarda zaman zaman işe yarayabilecek bu yönetim anlayışının her zaman işe yarayacağı düşünülemez. “Kalabalık sınıflarda” öğretmenlerin çoğunlukla başvurdukları bir model olmakla birlikte beden eğitimi ve spor derslerinin özel yapısı (klasik sınıf değildir) nedeniyle uygulamaya atfedilen önem dolayısıyla ve tepkilerin bu dersin özelliğine göre uyarlanması ile etkili bir sınıf yönetimi sergilenebilir, “Bireye yönelik”, performanslar ve beceri öğrenme bireye ilişkin süreçleri içermektedir sınıfın bu bireysel öğrenmeleri gerçekleştirecek düzeyde diğer öğrencilere de uygun bir öğrenme ortamı oluşturması açısından oldukça önemlidir, her ne kadar askeri anlamda bir disiplin ve katı kurallar bütünü olarak görülmesi de öğrencilerin ilgili becerileri öğrenebilmeleri için uygun çalışma ortamının sağlanması gerekir. “Sınıf yönetimi zayıf öğretmenler”in yalnızca kontrolü elde tutmak için kullanacakları bir model olarak değerlendirilen bu model becerilerin gereken kalitede öğrenilmesini sağlamada zayıf kalabilir. Öğretim yönteminin tüm inceliklerini anlamış ve kavramış bir beden eğitimi spor öğretmeni için aslında bir sınıf yönetimi sorununun olmaması gerekir. Çünkü komut yöntemi ile işlenen bir beden eğitimi ve spor dersinde işlem basamakları ve süreç kesin hatlarla ve katı kurallarla örülüdür zaten. Sorun bu katı kurallar ve kesin hatlarla belirlenmiş hata kabul etmeyen becerilerin öğrenilmesine hazır olmayan öğrencilerle böyle bir dersin işlenmeye çalışılmasıdır. Öğrencinin sınıf düzeyi gelişim durumu ve akranlarından geride veya ileride oluşu komut yöntemiyle işlenen bir derste sınıf yönetim sorunlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir.

Öğretim programı (kazanımlar) çerçevesinde işlenecek derslerden bazıları tepkisel modelde bir sınıf yönetimi için uygun olmayabilir. Uygun kazanımlara uygun sınıf yönetimi modeli ile ulaşılabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Öğrencilerin, ödül ve cezadan çok motivasyona ihtiyaçları olduğu bilinmelidir. Görsel ve işitsel motivasyon araçlarının kullanıldığı ortamlarda katılımcıların daha iyi performans ortaya koydukları ve katılım ile ilgili sorunlar yaşanmamaktadır (Doğru

& Uçan, 2021). Bu açıdan bakıldığında tepkisel modelin ödül ve ceza yerine motivasyon araçlarının kullanıldığı bir sınıf yönetim modeline dönüştürülmesi ve klasik anlamının ötesinde bir anlayışın ortaya konulması gerekir.

Önlemsel Model ve Beden Eğitimi ve Spor

Önlemsel model karşılaşılmak istenmeyen durumların önlenmesi için kuralların konulduğu, tepkilerin daha çok olay üzerinde olduğu, istenmeyen davranışların değişmesi içinde daha çok saygı sevgi yaptırımlarının kullanıldığı modeldir (Başar, 2005; Gülünay Sivri, 2012; Sarıtaş, 2003; Şentürk, 2006; Ünal & Ada, 2003; Yegin, 2007; C. Yıldırım, 2012).

Önlemsel modelde güvenlik ihtiyacı ön plandadır. Dersin akışı için öğretmenin aşırı şekilde önlem almaması performansı yükseltebilir. Beden eğitimi ve spor öğretmenin fiziki ortamı daha önceden düzenlemiş olması ders sırasında ortamla değil öğrenciyle daha çok ilgilenmeye fırsatlar yaratması açısından daha çok motivasyon sağlayabilir. Zaman yönetimi açısından beden eğitimi ve spor öğretmenin daha kararlı ve sürdürülebilir bir ders ortamı yaratmasına yardımcı olur. Öğrenciler, etkili zaman yönetimi sayesinde daha çok tekrar yapma imkânı bulur. Böylece beden eğitimi ve spor dersinin sonuna doğru bireysel farklılıkları olan öğrenciler için ekstra uygulama yapma şansları yaratılabilir. Bu modelde öğrencilerin aynı sınıf ikliminde tekrar yapması, grupla birlikte hareket etmesi birbirlerine karşı olan tutumlarını da olumlu yönde geliştirebilir. Öğrenciler, dersin önlemsel model çerçevesinde beden eğitimi spor öğretmeni tarafından oluşturulmuş kurallara göre işlenmesi gerektiğini ve bunun gelişimlerine (bilişsel, duyuşsal, devinişsel) katkıları olduğunu bilirler. Dersin planlaması ve programının daha önceden yapılmış olması birçok yönden beden eğitimi ve spor öğretmenine ve öğrencilere avantajlar sağlar. Beden eğitimi ve spor öğretmeni plan ve program yaparken okulun içerisinde bulunduğu fiziki şartlarla birlikte diğer faktörleri de göz önünde bulundurmalıdır. Bu faktörler; sosyo-ekonomik durum, kültür, aile yapısı,

kuşak özellikleri, iklim, medya-sosyal medya vb. şeklinde sıralanabilir.

Gelişimsel Model ve Beden Eğitimi ve Spor

Bu modelde öğrencinin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişim evrelerine uygun etkinlikler tasarlanmalıdır. Planlamalar öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine göre yapılmalıdır. Özellikle de öğrencinin bireysel gelişim özelliklerine dikkat edilmesi gerekir (Başar, 2005; Gülünay Sivri, 2012; Sarıtaş, 2003; Şentürk, 2006; Ünal & Ada, 2003; Yegin, 2007; C. Yıldırım, 2012).

Gelişimsel model, dersin işleyişi için beden eğitimi ve spor öğretmeni ve öğrenci açısından yüksek motivasyon ve performans sağlar. Öğrencinin gelişim ve hazır bulunuşluk düzeyine göre dersin planlanması öğrenci performansını artırır. Ancak bireysel farklılıklar gözetildiğinde her öğrenci için gelişim ve hazır bulunuşluk düzeyi aynı değildir. Bu sebepten dolayı beden eğitimi ve spor öğretmeni sınıf ortalaması için bir hazır bulunuşluk seviyesi belirleyebilir (katılım yöntemi bunun için iyi bir alternatif olabilir). Öğrencilerin fiziksel, duygusal ve zihinsel durumlarının beden eğitimi ve spor öğretmeni tarafından çok iyi analiz edilmesini gerektirir. Sınıf mevcudunun yüksek olduğu sınıflarda, gelişimsel modele uygun sınıf yönetimi uygulamalarını biraz zorlaştırabilir. Fakat plan ve programın önceden yapılmış olması durumu pozitif yönde değiştirir. Öğrencilerin gruplara ayrılarak planlamasının daha önceden yapılmış öğrenme süreçlerine katılıyor olması, öğrencilerin grup aidiyeti duygusunu artırabilir. Yine gruplar da seviyeler şeklinde ayrıldığında devinişsel, bilişsel ve duyuşsal kazanımlara yönelik performanslar ve öğrenmeler yüksek seviyede geliştirilebilir. Grupların dinamizmi açısından seviyelerin birbirlerine yakın olması son derece önemlidir. Hem fiziki hem zihinsel hem de duygusal anlamda seviyeleri birbirlerine yakın olan öğrencilerin yan yana getirilmesi, başarısızlıktan kaçınma ve benlik saygısını koruma motivasyonu ile katılımı engelleyici bir ortam yaratmamayı sağlayabilir. Beden eğitimi ve spor dersleri işlenirken konunun sabit bir standartta tutulmaması gerekir

çünkü bütün bireyler özeldir ve farklılık ilkesine aykırı bir tutum ortaya konulmuş olur. Beden eğitimi ve spor öğretmenin öğretme süreçlerinin yönetimin de öğrencinin motivasyonunu düşürecek sıkıcı ve sert söylemlerinin de olmaması gerekir.

Bütünsel Model ve Beden Eğitimi ve Spor

Önlemsel modele öncülük etmiş olması ortamın her haliyle hazır bulunması demektir. Hemen hemen diğer bütün modelleri durumsal anlayışla ele alır. Öğretmenin tepkisel modele davranışları en düşük düzeyde, önlemsel ve gelişimsel modeldeki davranışları ise en yüksek düzeyde göstermesidir (Başar, 2005; Gülünay Sivri, 2012; Sarıtaş, 2003; Şentürk, 2006; Ünal & Ada, 2003; Yegin, 2007; C. Yıldırım, 2012). Bir çeşit karma modeldir de denilebilir.

Bütünsel model, diğer modellerdeki negatif davranışları ve olumsuz yönleri ortadan kaldırmak üzere kurgulanmış bir modeldir, bu model için uygun bir uygulama ortamı yaratıldığında en yüksek seviyede gelişime ulaşılabilir. Öğrenci davranışları açısından durumsal olarak anında değerlendirilme yapılabiliyor olması öğrencinin hızlı bir şekilde dönüt alması demektir. Bu durumda davranış yanlış olarak öğrenilmeden eksik yönleri giderilir ve geliştirilir. Bütünsel model daha hümanistik ve bireye yönelik bir sınıf yönetimi modeli olma özelliği göstermektedir. Bu nedenle beden eğitimi ve spor öğretmeni modelin inceliklerini çok iyi bilmelidir, bu durumda ancak dengeli bir sınıf yönetimi modeli yaratabilir. Beden eğitimi ve spor öğretmeni öğrencilerin durumunu, okulun fiziki şartlarını, sınıf mevcudunu, sınıfın hazır bulunuşluk düzeyini ve bireysel farklılıkları gelişimsel modelde olduğu gibi daha önceden analiz etmelidir. Bu durumda beden eğitimi ve spor öğretmeni yarattığı ders ortamı (iklimi) ile hangi konuda performansların nasıl ortaya çıkacağını tahmin edebilir. Bu beden eğitimi ve spor öğretmeni için çok büyük avantajlar sağlar. Öğrenci seviyelerinin biliniyor olması performanslarının takip edilmesi ve kayıt altına alınması, bireysel ya da grup olarak değerlendirmesi açısından kolaylıkla uygulama yapılmasına imkân

sağlar. Bu izleme ve kayıt altına alma süreci ile birlikte öğrencinin dönem sonu başarısının değerlendirilmesi bir sonraki dönem için hazırlık ve planlama açısından beden eğitimi ve spor öğretmenin daha etkili bir öğrenme ortamı yaratmasının temelini oluşturabilir. Bu aynı zamanda beden eğitimi ve spor öğretmenin okul yönetimi, veli ve öğrenci karşısında güçlü olmasını da sağlayabilir.

Sonuçlar ve Öneriler

Beden eğitimi ve spor derslerinde etkili sınıf yönetimi modelleri ve stratejileri, öğrencilerin fiziksel gelişimlerini desteklemekte ve öğrenme deneyimlerini iyileştirmektedir. Bu çalışmada, beden eğitimi ve spor derslerinde kullanılacak sınıf yönetim modellerinin kavramsal çerçevesi çizilmeye çalışılmış ve önemi vurgulanmıştır.

Beden eğitimi ve spor derslerinde düzenin ve öğrencilerin güvenliğinin sağlanması açısından etkili bir sınıf yönetimi kritik öneme sahiptir. Kuralların net bir şekilde belirlenmesi ve öğrencilere açıklanması, öğrencilerin davranışlarını düzenlemelerine yardımcı olur. Ayrıca, sınıfın fiziksel düzeninin sağlanması, öğrencilerin güvenli ve etkili bir şekilde hareket etmelerini sağlar. Öğrenci katılımını teşvik etmek için çeşitli etkinlikler düzenlenmeli ve pozitif yaklaşımlar benimsenmelidir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri, disiplin ve sınıf yönetimi konusunda adil ve tutarlı olmalıdır. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri kuralların ihlal edildiği durumlarda uygun cezaları uygulayabilir veya ceza kullanımında bir kez daha düşünebilirler ve diğer modellerle ilgili bir çıkar yol arayabilirler. Ancak, bu çalışmanın konusu olan sınıf yönetimi modelleri dikkate alındığında, bazı potansiyel sınırlamalar da göz önünde bulundurulmalıdır. Her bir öğrenci farklı öğrenme stiline ve ihtiyacına sahip olabilir. Bu nedenle, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öğrencilerine farklı öğretim yöntemleri ile bir öğrenme ortamı sağlaması (sunması) ve bireysel farklılıkları dikkate alması gerekir. Ayrıca, sınıf yönetimi modellerinin etkili olabilmesi için beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kendilerini (öğretim yöntemleri ve sınıf yönetimi modelleri konusunda)

geliştirmesi ve yeni stratejileri keşfetmesi gerekmektedir. Öğrencilerdeki bireysel farklılıklar kadar beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kişisel özellikleri ve bireysel farklılıkları da beden eğitimi ve spor derslerinin yürütülmesinde oldukça önemlidir. Hem öğrenci hem de beden eğitimi ve spor öğretmeni açısından gerçekten karmaşık ve yönetilmesi zor bir süreçtir denilebilir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki inançları ve yeterliklerinin tam olması sözü edilen karmaşık ve zor sürecin yönetilmesini kolaylaştırabilir. Beden eğitimi ve spor öğretmenin mesleğine yönelik oluşturduğu güçlü mesleki inançları ile ilgili olarak Doğru vd. (2019) çalışmalarında, öğretmen adaylarının meslek seçiminde ve öğretmenlik uygulamalarında kalite ve karar alma sürecinde temel bir faktör olabileceğini, bu bakımdan ele alındığında beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının beden eğitimi ve spor öğretmenliği mesleğine yönelik inançlarının ne olduğunun bilinmesi onların gelecekte nasıl birer beden eğitimi ve spor öğretmeni olacaklarının da belirleyicisi olacağını ortaya koymuşlardır. Mesleki inançları ve mesleki yeterlikleri yüksek beden eğitimi ve spor öğretmenleri yetiştirmek önemli bir paradigma olabilir.

Beden eğitimi ve spor derslerinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kullanacağı sınıf yönetim modelinin seçimi ve uygulanmasının dersin hedefleri açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Sınıf yönetim modelini bilmek ve uygulamak çok farklı bir konudur. Bir ders olarak lisans eğitiminde sınıf yönetimi dersi almış ve bu dersi başarmış olmak onun etkili bir şekilde kullanılacağı anlamına gelmez. Beden eğitimi ve spor öğretmeni, öğretmenlik yaşantısı boyunca modelleri yerinde ve zamanında uygulayabileceği becerileri de kazanması gerektiği düşünülmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor derslerinde kullanabilecekleri sınıf yönetimi modelleri tek tek ele alınarak ilişkilendirildiğinde ortaya çıkan öneriler sırasıyla şunlardır:

Tepkisel Model ve Uygulama İlkeleri

- Sınıftaki öğrenci sayısının fazla olduğu durumlarda, duygusal ve fiziksel şiddete varmayacak şekilde, güvenliğe ve performansa vurgu yapacak şekilde tasarlanabilir.
- Tepkisel model küçük yaş grupları için uygun değildir, kaçınılması gerekir, öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerine karşı olumsuz tutum geliştirmelerine yol açabilir.
- Öğrencilerin gelişim özellikleri mutlaka dikkate alınmalıdır.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenleri, öğrenme-öğretme sürecinde fazla müdahaleci olmamalı, öğrencilerin motivasyonu düşürecek aşırı derecede tepkisel davranışlardan ve söylemlerden kaçınmalıdır.
- Karşı tepki oluşturabilecek davranışlardan ve etkilerden kaçınılmalıdır.
- Tepkisel model kullanımında, azarlama, bağırma ve ceza gibi uygulamalar arzu edilen olumlu davranışa yönelme yerine öğretmenin başarısızlığı ile sonuçlanabilir, bunlardan kaçınmak gerekir.
- Ödüllerin kullanılmasında dikkat edilmelidir. Ödüller rüşvet niteliği kazanmamalıdır.

Önlemsel Model ve Uygulama İlkeleri

- Sınıf yönetimini bozabilecek durumların önceden düşünülmesi ve öğrenme-öğretme sürecinin içerisinde dahil etmesi etkili bir sınıf yönetimi modeli uygulamasına yardımcı olabilir.
- Bir bireyi (öğrenciyi) doğrudan hedef almamalıdır. Sorunlar ve sorun davranışlar genelleştirilmelidir.
- Muhtemel sorunlar için önceden hazırlık yapılmalıdır.
- Hazırlıklı olmak, sorun davranışlara ve sorunlara müdahaleyi kolaylaştırabilir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmeni, ders sürecinde göremediği basit önlemleri almadığı için yönetsel sorunlar yaşayabilir, uygulama sırasında çözüm bulma çabaları işe yaramayabilir. Zamanı kötü yönetmeye ve verimsiz bir ders ortamı yaratmaya neden olabilir.

- Sorunların veya sorun davranışların çözümüne hızlıca ulaşılabilir.
- Grup dinamiklerinin oluşturulmasına yardımcı olabilir. Öğrencilerin belirlenen kurallara uymalarını kolaylaştırabilir. Öğrenciler konulan kuralları (kural oluşturma sürecinde rol almış olmaları) benimsemeye ve uygulamada istekli olabilirler.
- Önlemlerin ve kuralların önceden belirlenmesi çok değerlidir, beden eğitimi ve spor öğretmenleri bu modeli kullanırken ortamdaki (tehlikelerden ve diğer durumlardan) daha çok öğrencilerle ilgilenmeye dikkat etmelidir.
- Öğrencilere odaklanma, beden eğitimi ve spor öğretmenin, öğrenme-öğretme sürecinde olumlu öğrenme yaşantılarını ortaya koymaya odaklanmasını sağlayabilir. Önlemsel sınıf yönetim modeli bunun için uygun olabilir.

Gelişimsel Model ve Uygulama İlkeleri

- Bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişim özellikleri mutlaka dikkate alınmalıdır.
- Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır.
- Zor görevler ve performanslar tercih edilmemelidir.
- Okul kültürü bu modelin uygulanmasında önemlidir. Rehberlik servisi gibi diğer birimlerle iş birliğinin sağlanması başarılı olmaya olanak sağlayabilir.
- Diğer birimlerle işbirliği, beden eğitimi ve spor öğretmenin öğrencilerini daha iyi tanımaya imkân yaratabilir. Bu durum karşılıklı olarak öğrencilerin de beden eğitimi ve spor öğretmenlerini tanımalarına yardımcı olabilir.
- Karşılıklı tanıma özel yönetsel kararlar almayı kolaylaştırabilir, istenen sonuçlara daha hızlı ulaşılabilir. İletişimi ve etkileşimi güçlendirebilir.
- İletişimin ve etkileşimin güçlü olması hem beden eğitimi ve spor öğretmenin hem de öğrencinin motivasyonunu artırabilir.
- Bütün öğrenciler değerlendirilirken onların fiziksel, zihinsel ve duygusal durumları tek

tek ele alınacağından öğrencilerin hem derse katılımı hem de motivasyonu yüksek düzeyde olabilir.

- Öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin özelliklerine göre görevler ve performanslar için özel gruplar oluşturulabilir. Uyumlu ve birbirlerini olumlu yönde etkileyecek çalışma grupları yoluyla yönetsel sorunlar yaşanması engellenebilir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmeni kendi ihtiyaçlarından daha çok öğrenci ihtiyaçlarını düşünmelidir.

Bütünsel Model ve Uygulama İlkeleri

- Bu model tepkisel modelin neredeyse hiç kullanılmadığı diğer iki modelinde yoğunluklu olarak kullanıldığı karma modeldir. Ancak tüm modellerin bir bileşimi olmalıdır.
- İlk iki model (tepkisel ve önlemsel) olumsuz sonuçlar yaratmaya elverişlidir. Bu durumun bilinmesi gerekir. Tepkisel ve önlemsel modeldeki önerilere dikkat edilmelidir. Gelişimsel ve bütünsel model olumsuz sınıf ortamını değiştirme de kullanılabilir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenin başarılı olduğu duygusunu yaratması açısından mizah ve soru sorma veya öğrenci ile konuşma bütünsel modele uygun bir yaklaşımdır. Öğrenciyi derse yöneltmede başarılı olduğu söylenebilir.
- Bu model yüksek yetkinlik düzeyine sahip beden eğitimi ve spor öğretmenleri tarafından daha fazla kullanılabilir, muhtemelen sınıf yönetimi açısından daha sorunsuz bir öğrenme-öğretme ortamını sunar. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri bütünsel modeli uygulama becerilerini zaman kaybetmeden öğrenmeleri gerekir.
- Beden eğitimi ve spor öğretmenin sınıf yönetimini kolaylaştırması, zaman açısından öğretmene avantaj sağlaması ve öğrencilerin derse katılımlarını yüksek motivasyonla sağlaması açısından kullanılabilir kapsayıcı bir modeldir. Bu avantajları nasıl kullanabileceğini öğrenmeli ve uygulayabilmelidir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenin tüm modeller için en çok dikkat etmesi gereken şeylerden birisi de ders esnasında sıkıcı ve anlamsız söylemlerden kaçınmasıdır.

Beden eğitimi ve spor derslerinde her dört sınıf yönetim modelinin (Tepkisel, Önlemsel, Gelişimsel ve Bütünsel) aslında iç içe olduğu, beden eğitimi ve spor derslerinde etkili bir şekilde kullanılacağı yerler olduğu görülmektedir. Bir beden eğitimi ve spor dersi sırasında örneğin önlemsel model daha önceki deneyimlerden yola çıkılarak planlanabilir, beden eğitimi ve spor öğretmeni tasarladığı ders ortamı hakkında öğrencileri ile konuşabilir, olası istenmeyen davranışlar hakkında kısa bilgiler ve açıklamalar yapabilir, bu açıklamalar ve istenmeyen davranışlar hakkında kısa bilgiler ideal sınıf ve ders ortamının yaratılmasında etki olabilir.

Sınıf yönetimi konusundaki çalışmalarda, öğretmen davranışları ele alınmış ve modeller tanımlanmıştır (Başar, 2005; Sarıtaş, 2003; Şentürk, 2006; Ünal & Ada, 2003; Yegin, 2007; C. Yıldırım, 2012). Bu çalışmada sınıf yönetim modelleri ile beden eğitimi ve spor öğretmeni ve yürüttüğü derse yönelik kavramsal çerçeve genel tanımlardan yola çıkılarak özelleştirilmiş beden eğitimi ve spor derslerinde kullanılacak sınıf yönetim modellerinin temelleri oluşturulmuştur. Ortaya konulan bu kavramsal çerçevenin çeşitli çalışmalarla desteklenmesi gerektiği de düşünülmektedir.

Bu çalışma sonucunda şu öneriler ortaya konulabilir: Sınıf yönetim modelleri (Tepkisel, Önlemsel, Gelişimsel ve Bütünsel) ile ilgili olarak bir ölçek çalışması yapılarak beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin modelleri kullanma durumları ile ilgili analizler yapılabilir. Bu ölçekler öğretmen ve öğrenci formları şeklinde tasarlanabilir ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kendileri hakkında yaptıkları değerlendirmeleri öğrencileri tarafından da ne kadar doğrulandığı, aralarında pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olup olmadığına bakılabilir.

Sınıf yönetimi modelleri arasında farklılıklar olmakla birlikte, beden eğitimi ve spor derslerinde birden fazla modelin beraber kullanılacağı

değerlendirilmektedir. Sınıf yönetimi modelleri, öğrencilerin davranışlarını etkili bir şekilde yönetmek ve öğrenme ortamını olumlu bir şekilde etkilemek için kullanılabilir.

Beden eğitimi ve spor dersleri ve sınıf yönetimi konusunda çeşitli araştırmalar yapılmış olmakla birlikte bu çalışmada ele alınan boyutuyla bir çalışmanın olmadığı, alan çalışanlarının bu konuya neden ilgi göstermedikleri araştırılabilir, bu konuda bilimsel sonuçlar ortaya konulabilir. Bu kapsamda yapılacak yeni araştırmalar, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etkili öğretim yöntemleri ve sınıf yönetimi stratejilerini ve modellerini seçmelerine yardımcı olabilir. Onların öğretme-öğrenme süreçlerini yönetmede yenilikler düşünceleri konusunda motive edebilir.

Kaynaklar

- Ağaoğlu, E. (2007). Sınıf Yönetimi ile İlgili Genel Olgular. İçinde Z. Kaya (Ed.), *Sınıf Yönetimi* (7. Baskı, ss. 1-42). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akar, H., Erden, F. T., Tor, D., & Şahin, İ. T. (2010). Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Yaklaşımları ve Deneyimlerinin İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 792-806.
- Aksoy, N. (2001). Sınıf Yönetimi ve Disiplin Modellerinin Dayandığı Temel Yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25(25), 9-20.
- Atıcı, M. (2001). Yüksek ve Düşük Yetkinlik Düzeyine Sahip Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Stratejileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 28(28), 483-499.
- Babaoğlu, E., & Korkut, K. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Öz Yeterlik İnançları ile Sınıf Yönetimi Beceri Algıları Arasındaki İlişki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-20.
- Başar, H. (2005). *Sınıf Yönetimi* (12. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Çelen, A., Mirzeoğlu, N., & Mirzeoğlu, D. A. (2010). Çoklu Zekâ Kuramı Doğrultusunda İşlenen Beden Eğitimi derslerinin Öğrencilerin Bilişsel, Duyuşsal ve Devinşsel Erişi Düzeylerine Etkisi. *Sport Sciences*, 5(4), 251-267. <https://doi.org/10.12739/10.12739>
- Demirtaş, Z., & Kahveci, G. (2010). Öğrenci Algılarına Göre 4.Sınıf ve 5.Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Yeterlikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 18-29.
- Doğru, Z., Kamuk, Y. U., & Yılmaz, S. (2019). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Mesleğine Yönelik İnanç Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Journal of Global Sport and Education Research*, 2(2), 37-52.
- Doğru, Z., & Uçan, Y. (2021). *Beden Eğitimi ve Sporda Motivasyon* (I. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Ekici, G. (2004). İlköğretim I. Kademe Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Profillerinin Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 29(131). <http://213.14.10.181/index.php/EB/article/view/5088>
- Ercoskun, M. H., & Ada, Ş. (2014). Etkili Sınıf Yönetimi Oluşturmada Sınıf Öğretmenlerinin Yeni Rollerinin Nicel Açından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2), 171-194.
- Gülünay Sivri, D. (2012). *İlköğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Eğilimlerinin Belirlenmesi* (YÖK Tez) [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Hacettepe Üniversitesi AKTS Bilgi Paketi. (2023). [Resmi Web Sayfası]. Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi. https://akts.hacettepe.edu.tr/ders_detay.php?ders_ref=410c626464895acbo165d27a721e4c4f&ders_kod=BSO303&z_s_link=1&prg_kod=768&submenuheader=2
- MEB. (2018a). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı* [Resmi Web Sayfası]. Beden Eğitimi ve Spor (5-8. Sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=324>

- MEB. (2018b). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı* [Resmi Web Sayfası]. Beden Eğitimi ve Spor (9-12. Sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=334>
- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi AKTS Bilgi Paketi.* (2023). [Resmi Web Sayfası]. Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi. https://www.akts.mu.edu.tr/tr/program/2297#link_14
- Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilgi Sistemi.* (2023). [Resmi Web Sayfası]. Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi. <https://ebs.pusula.pau.edu.tr/BilgiGoster/Ders.aspx?lng=1&dzy=3&br=8273&bl=8275&pr=577&dm=806&ps=3&dk=120935&ds=0>
- Read about Spectrum's History.* (2023, Mayıs 25). [Official Web Page]. Spectrum of Teaching Styles. <https://spectrumofteachingstyles.org/index.php?id=45>
- Sarıtaş, M. (2003). Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme. İçinde L. Küçükahmet (Ed.), *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar* (3. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Şentürk, H. (2006). Öğretmen Adaylarının Uygulama Liselerindeki Rehber Öğretmenlerin Kullandıkları Sınıf Yönetimi Modellerine İlişkin Algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 48(48), 585-603.
- Tan, Ç., & Arefi, B. (2021). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi. İçinde G. Hergüner, Ç. Yaman, H. Gümüüşdağ, & A. S. Yücel (Ed.), *Spor ve Sosyal Bilimler Üzerine Yaklaşımlar* (ss. 7-25).
- Ünal, S., & Ada, S. (2003). *Sınıf Yönetimi*. Marmara Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaa Birimi.
- Yegin, A. (2007). *Meslek Lisesi Öğrencilerinde Görülen İstenmeyen Davranışlarda Yönetici ve Öğretmenlerin Etkileri* [Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma* (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, C. (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Sınıflarında Sergiledikleri Davranışlar ve Kullandıkları Sınıf Yönetim Modelleri [Yüksek Lisans Tezi]. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Yüksel, A. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerilerinin Değerlendirilmesi: Afyonkarahisar İli Örneği [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.